

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivien (EU) 2019/771 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 22 päivänä maaliskuuta 2023 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä, asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivien (EU) 2019/771 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (COM(2023) 155 final) sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 8.6.2023

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Lainsäädäntöneuvos Marja Luukkonen Yli-Rahnasto

EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI TAVAROIDEN KORJAAMISTA EDISTÄVISTÄ YHTEISISTÄ SÄÄNNÖISTÄ SEKÄ ASETUKSEN (EU) 2017/2394 JA DIREKTIIVIEN (EU) 2019/771 JA (EU) 2020/1828 MUUTTAMISESTA**1 Tausta ja tavoite**

Euroopan komissio on 22 päivänä maaliskuuta 2023 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tavaroiden korjaamista edistävästä yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivien (EU) 2019/771 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta.

Direktiiviehdotus on osa komission vihreän siirtymän ohjelmaa, ja sillä edesautetaan saavuttamaan ohjelman kestävän kulutuksen tavoitetta. Ehdotuksen päätavoitteena on kannustaa kuluttajia käyttämään kulutustavaroita entistä pidempään korjauttamalla viallisia tavaroita ja ostamalla enemmän käytettyjä ja kunnostettuja tavaroita. Ehdotetussa direktiivissä vahvistetaan tavaroiden korjaamista edistävät säännökset, joilla parannetaan unionin sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja samalla varmistetaan kuluttajan- ja ympäristönsuojelun korkea taso.

Komission ehdotus edistää kestävästä kulutuksesta tuotteen koko elinkaaren ajan, ja sen tarkoituksena on helpottaa kuluttajia korjauttamaan virheellisiä tavaroita, tehdä korjaamisesta edullisempaa, vähentää jätettä ja hiilidioksidipäästöjä sekä edistää korjausalaa.

Ehdotus edistää vihreää siirtymää yhdessä Euroopan komission antaman ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviksi (COM(2022) 143 final) ja Euroopan komission antaman ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista (COM(2022) 142 final). Lisäksi Euroopan komissio on 22.3.2023 antanut direktiiviehdotuksen niin kutsuttujen vihreiden väittämien perustelemisesta ja ilmoittamisesta (COM(2023) 166 final). Näillä kaikilla aloitteilla edistetään kestävästä kulutuksesta koskevan yhteisen tavoitteen saavuttamista.

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö**2.1 Direktiivin soveltamisala ja yhdenmukaistamisen taso**

Direktiiviehdotuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan kuluttajien ostamien tavaroiden korjaamiseen, jos tavarassa on tai ilmenee sellainen virhe, joka on tavarankauppadirektiivin (EU) 2019/771 10 artiklan mukaisen tavarankorjauksen vastuun ulkopuolella.

Direktiiviehdotuksen 3 artiklan mukaan direktiivi on täysharmonisointidirektiivi, eli jäsenvaltiot eivät voi kansallisessa lainsäädännössään pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, jotka poikkeavat direktiivistä.

2.2 Eurooppalainen korjaustietolomake ja korjauspalveluiden tarjoamisvelvollisuus

Direktiiviehdotuksen 4 artiklassa säädetään eurooppalaisesta korjaustietolomakkeesta. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ennen kuin kuluttaja tekee korjauspalvelua koskevan sopimuksen, korjaajan on pyynnöstä toimitettava kuluttajalle direktiiviehdotuksen liitteen I mukainen eurooppalainen korjaustietolomake pysyvällä tavalla.

Saman artiklan 2 kohdan mukaan korjaustietolomakkeen tarjoamisvelvollisuutta ei ole sellaisilla korjauspalveluilla tarjoavilla elinkeinonharjoittajilla, joilla ei ole direktiivin 5 artiklassa säädettyä korjauspalveluiden tarjoamisvelvollisuutta, jos ne eivät aio tarjota korjauspalvelua. Korjaaja voi artiklan 3 kohdan mukaan veloittaa kuluttajalta kustannukset, joita korjaajalle aiheutuu korjaustietolomakkeessa annettujen tietojen toimittamisesta. Kustannuksista on ilmoitettava kuluttajalle ennen kuin kuluttaja pyytää lomaketta.

Artiklan 4 kohdan mukaan korjaustietolomakkeessa on selkeästi ja ymmärrettävästi ilmoitettava korjaajan tunnistetiedot; tämän yhteystiedot; tiedot korjattavasta tavarasta; tiedot virheen laadusta ja ehdotetusta korjaustavasta; korjauksen hinta tai, jos hintaa ei voida kohtuudella etukäteen laskea, hinnan laskemistapa ja korjauksen enimmäishinta; arvio korjauksen suorittamiseen tarvittavasta ajasta; tilapäisten korvaavien tavaroiden saatavuus korjauksen aikana ja mahdollisesta tavarantoimittajan tilapäisestä korvaamisesta kuluttajalle aiheutuvat kustannukset; paikka, jossa kuluttaja luovuttaa tavarantoimittajaksi sekä tarvittaessa korjaajan tarjoamien oheispalvelujen, kuten poisto-, asennus- ja kuljetuspalvelujen, saatavuus ja näistä palveluista kuluttajalle mahdollisesti aiheutuvat kustannukset.

Korjaaja ei saa direktiiviehdotuksen 4 artiklan 5 kohdan mukaan muuttaa korjaustietolomakkeella annettuja tietoja 30 päivään siitä, kun lomake on toimitettu kuluttajalle, elleivät korjaaja ja kuluttaja ole sopineet toisin. Jos kuluttaja ja korjaaja sopivat korjauspalvelusta 30 päivän aikana lomakkeen toimittamisesta, korjaustietolomakkeen ehdot tulevat sopimuksen osaksi. Artiklan 6 kohdan mukaan jos eurooppalainen korjaustietolomake toimitetaan kuluttajalle, korjaaja on täyttänyt myös tietyt kuluttajaoikeusdirektiivissä 2011/83/EU, palveluista sisämarkkinoilla annetussa direktiivissä 2006/123/EY ja sähköisen kaupankäynnin direktiivissä 2000/31/EY säädetyt tiedonantovelvollisuudet.

Direktiivin 5 artiklassa säädettäisiin korjausvelvollisuudesta. Artiklaehdotuksen 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tavarantoimittaja korjaa kuluttajan pyynnöstä joko maksutta tai maksua tai muuta vastiketta vastaan tavarat, joiden osalta korjattavuutta koskevista vaatimuksista säädetään direktiiviehdotuksen liitteessä II luetelluissa unionin säädöksissä kyseisissä säädöksissä tarkoitettussa laajuudessa. Direktiiviehdotuksen liitteeseen II kuuluvat kotitalouksien pyykinpesukoneet ja kotitalouksien kuivaavat pyykinpesukoneet komission asetuksen (EU) 2019/2023 mukaisesti, kotitalouksien astianpesukoneet komission asetuksen (EU) 2019/2022 mukaisesti, suoran myyntitoiminnon kylmäsäilytyslaitteet komission asetuksen (EU) 2019/2024 mukaisesti, kylmäsäilytyslaitteet komission asetuksen (EU) 2019/2019 mukaisesti, elektroniset näytöt komission asetuksen (EU) 2019/2021 mukaisesti, hitsauslaitteet komission asetuksen (EU) 2019/1784 mukaisesti, pölynimurit komission asetuksen (EU) N:o 666/2013 mukaisesti sekä palvelimet ja tiedontallennustuotteet komission asetuksen (EU) 2019/424 mukaisesti. Liitteen II listaan on tarkoitus lisätä myös matkapuhelimet, langattomat puhelimet ja tabletit.

Edelleen direktiiviehdotuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaan tuottajalla ei ole velvollisuutta korjata sellaisia tavaroita, joiden korjaaminen on mahdotonta. Tuottaja voi korjausvelvollisuutensa täyttämiseksi teettää korjauksen alihankintana. Ehdotuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan jos 1 kohdan mukainen korjausvelvollinen tuottaja on sijoittautunut unionin ulkopuolelle, sen valtuutetun edustajan unionissa on täytettävä tuottajan velvollisuus korjauspalveluiden tarjoamisesta. Jos tuottajalla ei ole valtuutettua edustajaa unionissa, kyseisen tavarantoimittajan on suoritettava

tuottajan velvollisuus. Jos tavaran tuojaa ei ole, kyseisen tavaran jakelijan on suoritettava tuottajan velvollisuus. Artiklan 3 kohdan mukaan tuottajien olisi varmistettava, että riippumattomilla korjaajilla on käytettävissään varaosia sekä korjaukseen liittyviä tietoja ja välineitä direktiiviehdotuksen liitteessä II lueteltujen unionin säädösten mukaisesti. Artiklaehdotuksen 4 kohdassa annetaan komissiolle valta antaa delegoituja säädöksiä ehdotuksen 15 artiklan mukaisesti liitteen II muuttamiseksi.

Direktiiviehdotuksen 6 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tuottajat tiedottavat kuluttajille 5 artiklan mukaisesta korjausvelvoitteestaan ja antavat tiedot korjauspalveluista helposti saatavilla olevalla, selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla, esimerkiksi 7 artiklassa tarkoitettun verkkoalustan välityksellä.

2.3 Verkkoalusta korjauspalveluille ja kunnostetuille tavaroille

Direktiiviehdotuksen 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niiden alueella on vähintään yksi verkkoalusta, jonka avulla kuluttajat voivat löytää korjaajia. Ehdotuksen mukaan alustan tulisi ensinnäkin sisältää hakutoimintoja, jotka koskevat tavaroita, korjauspalvelujen sijaintia, korjausehtoja, mukaan lukien korjaamiseen tarvittavaa aikaa, tilapäisen korvaavan tavaran saatavuutta sekä paikkaa, jossa kuluttaja luovuttaa tavaran korjattavaksi, korjaajien tarjoamien lisäpalvelujen saatavuutta ja ehtoja, mukaan lukien poistamista, asennusta ja kuljetusta, sekä sovellettavia eurooppalaisia tai kansallisia laatustandardeja (7 artiklan 1 kohdan a alakohta). Alustan tulisi myös mahdollistaa se, että kuluttajat voivat suoraan pyytää alustan kautta eurooppalaista korjaustietolomaketta korjaajalta (b alakohta). Alustan tulisi olla sellainen, että korjaajilla on mahdollisuus päivittää säännöllisesti yhteystietojaan ja palvelujaan (c alakohta). Alustan tulisi myös mahdollistaa saavutettavuus asetuksella (EU) 2018/1724 perustettuun yhteiseen digitaaliseen palveluväylään kansallisten verkkosivujen kautta (e alakohta). Alustan tulisi olla saavutettava vammaisille henkilöille (f alakohta).

Ehdotuksen 7 artiklan 2 kohdassa edellytetään lisäksi, että jäsenvaltiot varmistavat, että verkkoalusta sisältää myös tuoteluokkaan perustuvan hakutoiminnon, jonka avulla on mahdollista hakea kunnostettujen tavaroiden myyjiä sekä tahoja, jotka ostavat viallisia tavaroita kunnostamista varten. Alustalle liittyminen on vapaaehtoista. Alustan käyttäminen on kuluttajille maksutonta (3 kohta).

2.4 Tavarankauppadirektiivin muuttaminen

Ehdotuksen (12 artikla) mukaan tavarankauppadirektiivin 13 artiklan 2 kohtaan lisätään säännös, jonka mukaan poiketen siitä, mitä 13 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä virkkeessä säädetään, myyjän on korjattava tavara sen saattamiseksi sopimuksen mukaiseksi, jos vaihtamisesta aiheutuvat kustannukset ovat vähintään yhtä suuret kuin korjauskustannukset.

2.5 Muut säännökset

Ehdotuksella muutettaisiin lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2017/2394 kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanosta vastaavien kansallisten viranomaisten yhteistyöstä ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (EU) 2020/1828 kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavista edustajakanteista (ehdotuksen 13 ja 14 artikla).

Ehdotuksen 8 artikla sisältää direktiivin perusteella annettujen kansallisten säännösten noudattamisen valvontaa koskevia säännöksiä. Ehdotuksen 9 artikla sisältää säännökset tiedottamisesta kuluttajille, ja ehdotuksen 10 artiklassa säädetään direktiivin säännösten pakottavuudesta.

Ehdotuksen 11 artikla sisältää säännökset seuraamuksista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä 4, 5 ja 6 artiklan nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavia seuraamuksia koskevista säännöistä ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Direktiiviehdotuksen 15 artikla sisältää säännökset Euroopan komission oikeudesta antaa alemman asteista sääntelyä, ja ehdotuksen 16 artikla sisältää siirtymäsäännökset. Ehdotetun 16 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin 5 artiklan 1 ja 2 kohtaa ja 6 artiklaa ei sovelleta korjauspalvelujen tarjoamista koskeviin sopimuksiin, jotka on tehty ennen kuin 24 kuukautta on kulunut direktiivin voimaantulosta. Edelleen 2 kohdan mukaan direktiivin 12 artiklaa ei sovelleta myyntisopimuksiin, jotka on tehty ennen edellä tarkoitettua ajankohtaa.

Direktiiviehdotuksen 17 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 24 kuukauden kuluttua direktiivin hyväksymisestä, ja säännöksiä on ryhdyttävä soveltamaan 24 kuukauden kuluttua direktiivin voimaantulosta.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde toissijaisuus- ja suhteellisperiaatteisiin

Ehdotuksen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 114 artikla, jossa määrätään toimenpiteistä sisämarkkinoiden toteuttamisen ja toiminnan varmistamiseksi. Ehdotuksella parannetaan sisämarkkinoiden toimintaa vahvistamalla yhdenmukaiset säännöt, joilla edistetään kuluttajien ostamien tavaroiden korjauttamista koko tavarankäytön ajan. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen oikeusperustaa voidaan pitää asianmukaisena.

Ehdotusta voidaan pitää toissijaisuusperiaatteen mukaisena, sillä esityksen päätarkoitusta, eli sisämarkkinoiden toiminnan edistämistä, ei voida parantaa pelkästään kansallisilla laeilla. Ehdotuksen tavoitteena on edistää toimivia sisämarkkinoita, joilla kuluttajien ostamia tavaroita käytetään aiempaa kestävämmällä tavalla. Tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön edistäminen rajat ylittävän tavarankaupan yhteydessä voidaan saavuttaa johdonmukaisesti koko sisämarkkinoilla ainoastaan EU-tason toimilla.

Ehdotusta voidaan pitää myös suhteellisuusperiaatteen mukaisena, sillä tavarankauppadirektiivin mukaisen myyjän virhevastuun osalta lainsäädäntöä muutetaan vain siinä määrin kuin sen on tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellista. Ehdotuksella ei puututa vastuuajoja koskevaan kansalliseen sääntelyyn, vaan ehdotus koskee ainoastaan sellaista sääntelyä, joka on kaikilta osin yhdenmukaistettu. Tavarankauppadirektiivin ulkopuolisen sääntelyn osalta ehdotus koskee ainoastaan niitä kohdennettuja toimenpiteitä, jotka liittyvät sisämarkkinoiden toimintaan ja ovat sen osalta välttämättömiä.

4 Ehdotuksen vaikutukset

4.1 Komission vaikutustenarviointi

Ehdotuksesta on tehty vaikutustenarviointi (SWD(2023) 60 final). Vaikutustenarvioinnissa tarkasteltiin useita toimintavaihtoehtoja, joiden avulla voitaisiin puuttua kuluttajien ostamien tavaroiden ennenaikaiseen hävittämiseen sekä laissa säädetyin virhevastuunajan puitteissa että sen ulkopuolella.

Tavoitteiden saavuttamiseksi komissio arvioi seuraavia vaihtoehtoja, joilla edistettäisiin tavaroiden korjaamista ja uudelleenkäyttöä laissa säädetyn virhevastuuajan puitteissa:

- korjaamisen asettaminen etusijalle tavarakauppadirektiivin mukaisessa oikeussuojakeinojen järjestelmässä aina kun korjaaminen on halvempaa kuin tavaran vaihtaminen uuteen;
- korjaamisen määrittäminen ensisijaiseksi oikeussuojakeinoksi;
- vastuuajan pidentäminen korjaamisen yhteydessä;
- kunnostettujen tavaroiden vastuuajan yhdenmukaistaminen vastaamaan uusien tavaroiden vastuuaikaa;
- viallisten tavaroiden korvaaminen kunnostetuilla tavaroilla.

Edellisen lisäksi komissio arvioi seuraavia vaihtoehtoja, joilla edistettäisiin tavaroiden korjaamista ja uudelleenkäyttöä laissa säädetyn virhevastuuajan ulkopuolella:

- korjaamista koskeva tiedottaminen, josta vastaavat sekä tavaroiden tuottajat että kansallinen tai EÜ:n tason koordinoitavalta korjaamista ja kunnostettuja tavaroita varten;
- läpinäkyvyyden lisääminen ja korjausedellytysten parantaminen vapaaehtoisten sitoumusten avulla;
- korjaajien velvoittaminen antamaan korjaustarjous, jossa esitetään korjaamisen hinta ja ehdot;
- tuottajien velvoittaminen korjaamaan joko pelkästään ne tavarat, joihin sovelletaan unionin oikeuden mukaisia korjattavuutta koskevia vaatimuksia, tai kaikki tavarat maksua vastaan.

Komission parhaaksi arvioima vaihtoehto sisältää toimenpiteitä molemmista edellä mainituista ryhmistä. Ehdotuksen painopiste on tavaroiden korjaamisessa laissa säädetyn virhevastuuajan ulkopuolella. Parhaaksi arvioitujen vaihtoehtojen yhdistelmällä lisätään kuluttajien ostamien tavaroiden korjaamista sekä laissa säädetyn myyjän virhevastuuajan puitteissa että sen ulkopuolella puuttumalla useisiin sellaisiin seikkoihin, joiden on todettu johtavan tavaroiden ennenaikaiseen hävittämiseen. Korjaamisen asettaminen etusijalle tavarakauppadirektiivin mukaisessa oikeussuojakeinojen järjestelmässä ohjaa kuluttajien käyttäytymistä kohti kestävästä kulutuksesta ja lisää kuluttajien ostamien käyttökelpoisten tavaroiden korjaamista laissa säädetyn virhevastuuajan puitteissa.

Myyjän virhevastuuajan ulkopuolella on tavoitteena erilaisin keinoin helpottaa tavaroiden korjaamista ja tehdä siitä kuluttajille houkuttelevampaa, mikä puolestaan lisää tavaroiden korjaamista ja pidentää kuluttajien ostamien tavaroiden käyttöikää. Korjaamista koskeva kansallinen verkkoalusta ja tavaran tuottajien velvollisuus ilmoittaa niitä koskevasta korjausvelvollisuudesta parantavat käytettävissä olevien korjauspalvelujen läpinäkyvyyttä. Korjaamisen hintaa ja ehtoja koskevalla sitovalla tarjouksella (eurooppalainen korjaustietolomake) puututaan kuluttajahintoihin liittyviin huolenaiheisiin ja poistetaan korjausprosessia hankaloittavia seikkoja lisäämällä läpinäkyvyyttä ja ennustettavuutta. Lisäksi se helpottaa tarjousten vertailua. Korjausvelvollisuus edistää kestävästä kulutuksesta antamalla kuluttajille oikeuden vaatia tuottajaa korjaamaan tavara silloin, kun on kyse tietyistä tuoteryhmistä, jotka ovat korjattavissa. Kansalliseen alustaan sisältyvä kunnostamista koskeva toiminto lisää kunnostettujen tavaroiden käyttöä, mikä puolestaan hyödyttää sekä kysyntä- että tarjontapuolta.

Komissio on vaikutustenarvioinnissa arvioinut ehdotuksen ympäristövaikutuksia yhdessä tuotteiden ekologista suunnittelua koskevan asetusehdotuksen ja kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä vihreässä siirtymässä koskevan direktiiviehdotuksen vastaavien vaikutusten kanssa, koska ehdotuksilla on tarkoitus olla toisiaan täydentävä vaikutus. Komission mukaan ehdotus vähentää 15 vuoden aikana 18,4 miljoonaa tonnia hiilidioksidipäästöjä, minkä lisäksi tuotteiden ekologista suunnittelua koskevalla asetusehdotuksella saadaan aikaan 471 miljoonan tonnin ja kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä vihreässä siirtymässä koskevalla direktiiviehdotuksella 0,33–0,47 miljoonan tonnin vähennykset hiilidioksidipäästöihin. Ehdotusten yhteiset ympäristövaikutukset ovat merkittäviä.

Komission arvion mukaan ehdotuksesta aiheutuu yrityksille tappiota menetetyn myynnin ja uusien tuotteiden tuotannon vähenemisen vuoksi. Merkittävät kuluttajasäästöt (176,5 miljardia euroa 15 vuodessa) ylittävät kuitenkin yrityksille koituvat kustannukset. Oletettavaa on, että ehdotus muuttaisi kuluttajien kulutustottumuksia pitkällä aikavälillä, jolloin kulutus vähenisi. Kuluttajat käyttäisivät kuitenkin säästettyä rahaa todennäköisesti markkinoilla muutoin, mikä lisäisi puolestaan kasvua ja investointeja.

Komission vaikutustenarvioinnin mukaan myös pk-yrityksille aiheutuisi edellä mainittuja kustannusvaikutuksia. Vaikka ehdotuksesta aiheutuvien sopeutus- ja hallintokustannusten arvioidaan olevan pk-yrityksille suhteessa yritysten tuloihin korkeammat kuin suurille yrityksille, ehdotuksen arvioidaan kokonaisuudessaan kuitenkin hyödyttävän pk-yrityksiä. Tämä johtuu siitä, että korjaustoimintaa harjoittavat pk-yritykset hyötyvät ehdotuksesta, kun taas teollisuusalan ja vähittäiskaupan pk-yritykset jäävät aloitteen seurauksena jossain määrin epäedulliseen asemaan.

Vaikutustenarvioinnin mukaan ehdotuksella ei ole merkittäviä viranomaisvaikutuksia. Verkkoalustan kehittäminen ja ylläpito aiheuttavat jonkin verran kustannuksia. Lisäksi kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien tietoisuuden lisääminen uudesta lainsäädännöstä tulee aiheuttamaan kustannuksia.

4.2 Vaikutukset Suomen lainsäädäntöön, ml. Ahvenanmaahan

Direktiivi edellyttäisi toteutuessaan uutta sääntelyä tavaran tuottajan velvollisuudesta tarjota korjauspalveluita sellaisten virheiden korjaamiseksi, joista myyjä ei ole vastuussa direktiivin (EU) 2019/771 10 artiklan mukaisesti. Tähän liittyen jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että niiden alueella toimii vähintään yksi verkkoalusta, josta kuluttajat saisivat tietoa korjaajista sekä käytetyistä ja kunnostetuista tavaroista.

Direktiiviehdotus edellyttäisi muutoksia myös kuluttajansuojalain (38/1978) tavarankauppaa koskevaan 5 lukuun. Voimassa olevan kuluttajansuojalain 5 luvun 18 §:n 1 momentin mukaan ostajalla on oikeus valintansa mukaan vaatia, että myyjä joko korjaa virheen tai toimittaa virheettömän tavaran. Myyjä ei kuitenkaan ole velvollinen oikaisemaan virhettä ostajan vaatimalla tavalla tai lainkaan, jos siihen on este, jota hän ei voi voittaa, tai jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia. Tässä tulee erityisesti ottaa huomioon virheen merkitys sekä tavaran arvo, jos virhettä ei olisi, sekä se, voidaanko oikaisu suorittaa muulla tavalla aiheuttamatta ostajalle merkittävää haittaa.

Direktiiviehdotuksen johdosta edellä mainittua momenttia tulisi muuttaa siten, että momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että myyjän olisi korjattava tavara, jos vaihtamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat yhteensä vähintään yhtä suuret kuin korjauskustannukset.

Direktiiviehdotus koskee kuluttajansuojaa, joten se kuuluu valtakunnan lainsäädäntöön Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 10 kohdan mukaisesti.

4.3 Vaikutukset kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien asemaan ja kuluttajaviranomaisten toimintaan

Direktiiviehdotus on omiaan parantamaan kuluttajien mahdollisuuksia saada tietyt tavarat korjatuiksi myös niissä tapauksissa, joissa myyjä ei ole virheestä vastuussa. Tämä parantaa kuluttajien mahdollisuuksia tehdä ympäristön kannalta kestävämpiä päätöksiä. Korjauspalveluiden sekä käytettyjen ja kunnostettujen tavaroiden verkkosivusto auttaisi kuluttajia löytämään tietoa korjauspalveluista, niiden tarjoajista ja kunnostetuista tavaroista.

Tavarankauppadirektiivin muutos kaventaisi kuluttajan tämänhetkistä valinnanvapautta oikeasuhtein suhteen tavaravirhetilanteissa. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuluttaja voi tavaravirhetilanteissa tietyin rajoituksin valita tavarankorjaamisen ja virheettömän tavaratoimituksen välillä. Myyjä ei kuitenkaan ole velvollinen oikaisemaan virhettä ostajan vaatimalla tavalla tai lainkaan, jos siihen on este, jota hän ei voi voittaa, tai jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia. Direktiiviehdotuksen mukaan tavarankorjaaminen olisi ensisijainen vaihtoehto, ellei se ole kalliimpaa kuin virheettömän tavaratoimittaminen. Kuluttajansuojalain 5 luvun 18 §:n 1 momentin mukainen kuluttajan valinnanvapaus virheen korjaamisen ja virheettömän tavaratoimittamisen välillä on verrattain uutta sääntelyä. Valinnanvapautta koskeva säännös lisättiin tavarankauppadirektiivin täytäntöönpanon johdosta, ja kyseistä säännöstä on sovellettu 1.1.2022 lukien.

Tavarankauppadirektiivin muutos voisi aiheuttaa tavaroiden myyjille velvollisuuden järjestää tavaroiden korjaamista jossakin määrin enemmän kuin nykyisin. Toisaalta muutoksesta huolimatta voimassa voitaisiin edelleen pitää säännös siitä, että myyjä ei olisi velvollinen oikaisemaan virhettä ostajan vaatimalla tavalla tai lainkaan, jos siihen on este, jota hän ei voi voittaa, tai jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia. Ehdotettu muutos ei vaikuttaisi siihen, että ostaja ja myyjä voivat keskenään sopia haluamallaan tavalla oikaisu- tai muusta hyvityskkeinosta sen jälkeen, kun ostaja on ilmoittanut virheestä myyjälle.

Direktiiviehdotus aiheuttaisi ensisijaisesti tiettyjen tavaroiden tuottajille velvollisuuden järjestää korjauspalveluita joko itse tai alihankintana. Jos tuottaja sijaitsee EU:n ulkopuolella, tuottajan unionissa sijaitsevan valtuutetun edustajan on täytettävä korjauspalveluiden tarjoamisvelvollisuus. Jos tuottajalla ei ole valtuutettua edustajaa unionissa, asianomaisen tavarantuojan on täytettävä tuottajan velvollisuus ja jos tuojaa ei ole, asianomaisen tavaranjakelijan on täytettävä tuottajan velvollisuus. Siten korjauspalvelujen tarjoamisvelvollisuus voi kohdistua myös muuhun tahoon kuin tavarantuottajaan ja viime kädessä korjausvelvollisuus voi kohdistua tavarannmyyjään. Korjausvelvollisuuden kohdistuminen tavarannmyyjään olisi kuitenkin varsin poikkeuksellista, sillä usein korjausvelvollisuuden piiriin kuuluvilla tavaroilla on joko valtuutettu edustaja tai maahantuojat unionissa. Lisäksi on huomattava, että korjausvelvollisuuden laajuus määritellään direktiiviehdotuksen liitteessä II luetelluissa komission asetuksissa.

Kuten edellä jaksossa 4.1 on todettu, ehdotus voi vähentää tiettyjen tavaroiden uusmyyntiä korjauspalveluiden tarjoamisen myötä, mutta toisaalta ehdotus voi myös lisätä korjauspalveluita tarjoavien elinkeinonharjoittajien ja korjauspalveluiden määrää.

Ehdotuksella voi olla vaikutuksia myös kuluttajaviranomaisten toimintaan. Direktiiviehdotuksessa edellytetty verkkosivusto voidaan antaa viranomaisen järjestettäväksi ja ylläpidettäväksi. Tämä aiheuttaisi jonkinasteista hallinnollista lisätyötä ja kustannuksia viranomaiselle, jonka tehtäväksi tämä osoitettaisiin. Verkkoalusta voi olla myös yksityisten toimijoiden ylläpitämä.

Suomessa on jo nyt yksityisten tahojen ylläpitämiä verkkosivustoja, joilla tiedotetaan alueellisista korjauspalveluista.

4.4 Vaikutukset kiertotalouden edistämiseen ja ympäristöön

Ehdotuksella olisi todennäköisesti positiivista vaikutusta kiertotalouden toiminnan edistämiseen. Korjauspalveluiden saatavuuden parantuminen helpottaisi kuluttajia korjauttamaan tavaroita sen sijaan, että vioittuneen tavarat tilalle hankittaisiin aina uusi tavara. Kannustamalla kuluttajia kestäviin ja kiertotalouden mukaisiin toimintamalleihin ja valintoihin voidaan vaikuttaa esimerkiksi jätemäärään. Ehdotus voisi myös kannustaa tuottajia suunnittelemaan tavaroita, jotka kestävät pidempään ja ovat helposti korjattavissa, ja ehdotus voisi siten edesauttaa myös luonnonvarojen käytön vähentämistä. Siten ehdotuksella voidaan katsoa olevan positiivisia ympäristö- ja ilmastovaikutuksia. Edellä mainitun komission vaikutustenarvioinnin mukaan ehdotus vähentäisi 15 vuoden aikana 18,4 miljoonaa tonnia hiilidioksidipäästöjä EU:ssa.

5 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely EU:ssa

Eduskunnalle annettiin 28.3.2022 E-kirje (E 35/2022 vp) koskien komission kuulemispyyntöä tavaroiden kestävästä kuluttamisesta koskevan aloitteen vaikutustenarviointia varten.

Oikeusministeriö järjesti komission ehdotuksesta 20.4.2023 kuulemistilaisuuden, johon oli kutsuttu keskeiset viranomaiset sekä elinkeinoelämän edustajia ja kuluttajajärjestöjä. Ehdotus on esitelty ympäristöjaoston (EU 23) kokouksessa 26.4.2023. Ehdotusta koskeva U-kirjelmäluonnos on lisäksi käsitelty kilpailukykyjaoston (EU 8) kirjallisessa menettelyssä 17.–22.5.2023.

Direktiiviehdotusten käsittely alkoi neuvoston kuluttajansuoja- ja kuluttajavalistustyöryhmässä 21.4.2023.

6 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä direktiiviehdotuksen tavoitetta siitä, että kulutuksesta aiheutuvia kielteisiä ympäristö- ja ilmastovaikutuksia pyritään vähentämään edistämällä kiertotalouden toimintamallien käyttöönottoa ja tarjoamalla kuluttajille korjauspalveluita ja käytettyjä tavaroita. Vaikkakin tavoitteet ovat kannatettavia, ehdotuksessa esitettyjä säännöksiä tavoitteiden saavuttamiseksi on direktiivineuvottelujen kuluessa arvioitava perusteellisesti niin kuluttajansuojan korkean tason turvaamisen näkökulmasta kuin myös siitä näkökulmasta, että ne eivät aiheuta kohtuutonta hallinnollista taakkaa elinkeinonharjoittajille. Neuvottelujen kuluessa on myös pyrittävä yleisesti saamaan selvennystä direktiivin sanamuotoihin ja määritelmiin. Direktiiviehdotuksessa esimerkiksi viitataan monien määritelmien, kuten tuottajan, valtuutetun edustajan ja tuojan, osalta tuotteiden ekologista suunnittelua koskevan asetusehdotuksen määritelmiin, mitä ei voida pitää hyvänä sääntelytekniikkana.

Ensisijaisesti tavaroiden tuottajille (valmistajille) ehdotettu velvollisuus tarjota joko itse tai alihankintana korjauspalveluita olisi omiaan lisäämään korjauspalveluiden saatavuutta ja voisi siten kannustaa kuluttajia kestäviin ja kiertotalouden mukaisiin toimintamalleihin ja valintoihin. Velvollisuus koskisi ehdotuksen liitteessä luetelluissa säädöksissä tarkoitettuja kestokulutustavaroita, joita ovat esim. pesukoneet ja kylmäsäilytyslaitteet, ja se kestäisi säädöksissä määritellyn ajan. Tapauksissa, joissa tuottaja sijaitsee EU:n ulkopuolella, velvollisuus voisi kohdistua tilanteen mukaan myös tuottajan unionissa sijaitsevaan valtuutettuun edustajaan, asianomaisen tavaratuojaan tai tavarat jakelijan eli myyjään. Neuvottelujen kuluessa on syytä erityisesti selvittää, voiko tavarat myyjälle viime kädessä asetettu velvollisuus tarjota tai järjestää korjauspalvelu muodostua kohtuuttoman hankalaksi yksittäisille tavarat myyjille.

EU:n kuluttajansuojalainsäädäntö sisältää jo nykyisin kattavat tiedonantovelvoitteet, joita sovelletaan muun ohella korjauspalveluihin. Ehdotettu korjaustietolomake voisi tästä huolimatta helpottaa kuluttajaa tarjolla olevien palvelujen vertailussa, mutta toisaalta aiheuttaa eräissä tapauksissa kohtuutonta hallinnollista taakkaa elinkeinonharjoittajalle, koska velvollisuus toimittaa korjaustietolomake kuluttajan pyynnöstä koskee kaikkia tavaroiden korjauspalveluita riippumatta siitä, mistä tavarasta tai minkälaisesta korjauksesta on kyse.

Jos valtaosa jäsenvaltioista pitää lomakkeen käyttöönottamista kannatettavana, neuvottelujen kuluessa olisi selvitettävä, voisiko lomakkeen toimittamisvelvollisuuden sitoa esimerkiksi tietyn hinnan ylittäviin korjauspalveluihin. Lisäksi neuvotteluissa olisi huomiota kiinnitettävä erityisesti siihen, että korjaaja voisi veloittaa kuluttajalta lomakkeen toimittamisesta aiheutuvat kustannukset. Tätä ei voida pitää asianmukaisena, sillä lomake sisältää osaltaan tietoja, jotka korjaajalla on ilman direktiiviehdotuksen mukaista sääntelyäkin palveluntarjoajana lain nojalla velvollisuus antaa kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä ilman eri maksua. Toisaalta on tavallista, että kodinkoneiden ja muiden elektronisten tavaroiden vioittuessa vian syytä voidaan joutua selvittämään ennen kuin pystytään antamaan arvio mahdollisen korjauksen laajuudesta, aikataulusta ja hinnasta ja että tästä selvittelykulusta peritään maksu kuluttajalta. Jos vakiomuotoinen eurooppalainen korjaustietolomake katsotaan tarkoituksenmukaiseksi keinoksi toteuttaa tiedonantovelvoitteiden täyttäminen suhteessa kuluttajiin, tulisi lomakkeen itsessään olla maksuton, mutta virheen selvittämisestä aiheutuvat kulut tulisi voida osapuolten sopimuksen mukaisesti kuluttajalta periä. Huomiota olisi neuvotteluissa kiinnitettävä myös siihen, että lomakkeella annetut tiedot eivät muodostu osaksi palvelusopimusta siltä osin kuin osapuolet sopivat nimenomaisesti toisin jostakin lomakkeella mainitusta seikasta, kuten palvelun suorituksesta.

Ehdotuksen mukainen verkkoalusta voisi lisätä kuluttajien tietoisuutta korjauspalveluista sekä mahdollisesti saattaisi korjauspalveluita tarjoavat elinkeinonharjoittajat ja korjauspalveluita tarvitsevat kuluttajat yhteen. Sen sijaan, että jäsenvaltiot velvoitetaan varmistamaan, että niiden alueella toimii vähintään yksi verkkoalusta, ehdotuksessa voitaisiin kannustaa jäsenmaita edistämään tällaisten verkkoalustojen käyttöönottoa. Näin voitaisiin välttää kohtuuttomien kustannusten aiheutuminen jäsenvaltioille verkkoalustojen käyttöönottamisesta.

Tavarankauppadirektiiviin ehdotettu muutos, jonka mukaan myyjän on korjattava tavara sen saattamiseksi sopimuksen mukaiseksi, jos vaihtamisesta aiheutuvat kustannukset ovat vähintään yhtä suuret kuin korjauskustannukset, on vaikutuksiltaan epäselvä. Ehdotetun säännöksen perusteella ei ole selvää, rajoitetaanko vain myyjän oikeutta kieltäytyä korjaamisesta vai myös kuluttajan oikeutta valita korjaamisen ja vaihtamisen välillä. Erityisesti selvää ei ole se, voiko myyjä kieltäytyä virheen oikaisusta toimittamalla virheetön tavara silloinkin, kun korjaaminen aiheuttaisi kuluttajalle merkittävää haittaa.

Valtioneuvosto kiinnittää tältä osin huomiota siihen, että tavarankorjaaminen ensisijaisena oikaisukeinona ei jokaisessa yksittäistapauksessa turvaa kuluttajien oikeusasemaa asianmukaisesti elinkeinonharjoittajan sopimusrikkomustilanteessa. Tavarankauppadirektiivi koskee monenlaisia tavaroita, joista osa on välttämättömiä normaalissa arkielämässä. Tavaroiden korjauskäytännöt ovat eri tavaroissa erilaisia ja osin vakiintumattomia. Korjausaika voi vaihdella tavaroiden ja virheiden erilaisuuden vuoksi. Tavarankorjaamisen ensisijaisuusvaatimus voisikin tavarasta riippuen muodostua kuluttajalle kohtuuttoman hankalaksi.

Ehdotettua tavarankauppadirektiivin muutosta olisi neuvottelujen kuluessa välttämätöntä selkeyttää. Ottaen huomioon, että sopimusrikkomustilanteissa on ensisijasta turvata asianmukaisella tavalla kuluttajan oikeusasema, neuvottelujen kuluessa olisi pyrittävä vaikuttamaan siihen, että ainakin niissä tilanteissa, joissa korjaamisesta aiheutuisi kuluttajalle kohtuutonta haittaa,

tällä säilyisi oikeus saada virheetön tavara siitä huolimatta, että korjaaminen olisi elinkeinonharjoittajalle halvempaa kuin virheettömän tavaran toimittaminen.

Valtioneuvosto kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että direktiivin täytäntöön panemiseksi annettavien kansallisten säännösten soveltamisen tulisi alkaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluessa direktiivin täytäntöönpanoajan päättymisestä, jotta toimijoilla olisi riittävä aika valmistautua niiden noudattamiseen. Siirtymäajan riittävän pituuden lisäksi neuvottelujen kuluessa on muutoinkin varmistettava, että siirtymäsäännökset ovat asianmukaiset. Epäselvää on muun muassa, miksi korjauspalvelun tarjoamisvelvollisuutta koskevien säännösten soveltamisen alkaminen on kytketty kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen tekoaikaan.